تاماقتىن كېيىن قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىش نېمىشقا بىدئەت؟

(قوشۇمچە ماۋزۇ: نامازدىن كېيىن قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىش نېمىشقا بىدئەت؟)

ئابدۇللاھ تارىمى

بۇ ماقالە ئۈچ بۆلەكتىن تەركىپ تاپقان بولۇپ، بىرىنچى بۆلىكى «تېمىغا كىرىش: رەسۇلۇللاھقا ئىتائەت قىلىش پەرز» دۇر. بۇ بۆلەكتە ئايەت ھەدىستىكى دەلىللەرگە ئاساسەن رەسۇلۇللاھقا ئىتائەت قىلىشنىڭ پەرز ئىكەنلىكىگە قىسقىچە چۈشەنچە بېرىلدۇ. ماقالىنىڭ ئىككىنچى بۆلىكى «دۇئادا قول كۆتۈرۈش مەسىلىسى» بولۇپ، بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىلدۇ. ئۈچىنچى بۆلىكى «خاتىمە» بىلەن ئاياقلىشىدۇ. ماقالىدە نەقلي

ۋە ئەقلي دەلىللەر ئامال بار قىسقىچە بايان قىلىنغان بولۇپ، بۇنىڭدىن مەقسەد خەلقىمىزنىڭ ماقالىدىكى مۇددىئانى قىينالماستىن ئاسان چۈشىنىۋېلىشىدۇر.

تېمىغا كىرىش: رەسۇلۇللاھقا ئىتائەت قىلىش پەرز

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

ئاللاھقا چەكسىز ھەمدۇ سانا ئېيتىمىز. رەسۇلۇللاھقا، ئۇ زاتنىڭ ئائىلە تاۋاباتلىرىغا ۋە ساھابىلىرىگە دۇرۇت ۋە سالاملار يوللايمىز.

پۈتكۈل ئىسلام ئۈممىتىگە ئورتاق پىرىنسىپ شۇكى: دىندىكى ھەر قانداق بىر ئەمەل ئايەت ـ ھەدىس ۋە ساھابىلەرنىڭ پېئىلى بويىچە بولىدۇ. بىر بەندە ئايەت ھەدىسنى ئوقۇپ چۈشەنگىنى بويىچە مەلۇم بىر ئەمەلنى قىلسا، ئەمما ئۇ ئەملى رەسۇلۇللاھنىڭ ۋە ساھابىلەرنىڭ سۈننىتىگە ئۇيغۇن كەلمىسە قىلىۋاتقان ئىشى شەكسىز باتىلدۇر. ئاللاھ قۇرئاندا مۆمىنلەرنى رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىشكە بۇيرۇپ مۇنداق دېگەن:«{وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ

لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ} سىلەرگە رەھمەت قىلىنىشى ئۈچۈن، ئاللاھ قا ۋە پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىڭلار»(3:132)«كىمكى ئاللاھنىڭ رەسۇلىغا ئىتائەت قىلىدىكەن ئاللاھقا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ.»(4:80)« كىمكى ئاللاھ قا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلىدىكەن، ئاللاھ ئۇنى ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىدۇ، ئۇ ئۇ يەرلەردە مەڭگۈ قالىدۇ.»(4:13) «ئى مۆمىنلەر! ئاللاھ قا، پەيغەمبەرگە ۋە ئۆزۈڭلاردىن بولغان ئىش ئۈستىدىكىلەرگە ئىتائەت قىلىڭلار، ئەگەر سىلەر بىر شەيئىدە ئىختىلاپ قىلىشىپ قالساڭلار، بۇ توغرىدا ئاللاھ قا ۋە پەيغەمبەرگە مۇراجىئەت قىلىڭلار، بۇ (يەنى ئاللاھ نىڭ كىتابىغا ۋە پەيغەمبىرىنىڭ سۈننىتىگە مۇراجىئەت قىلىش) سىلەر ئۈچۈن پايدىلىقتۇر، نەتىجە ئېتىبارى بىلەن گۈزەلدۇر»(4:59) «كىملەركى ئاللاھ قا ۋە پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىدىكەن، ئۇلار (ئاخىرەتتە) ئاللاھ نىڭ نېمىتىگە ئېرىشكەن پەيغەمبەرلەر، سىددىقلار (يەنى يۇقىرى دەرىجىلىك پەيغەمبەرلەر ۋە شېھىتلەر)، شېھىتلەر ۋە ياخشىلار بىلەن بىللە بولىدۇ، ئۇلار

نىمدىگەن ياخشى ھەمراھلار»(4:69)

پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسسەللەم مۇنداق دېگەن:«كىم ماڭا ئىتائەت قىلسا ئاللاھقا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ.»(بۇخارى)، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسسەللەم مۇنداق دېگەن:«كىم مېنىڭ سۈننىتىمدىن يۈز ئۆرۈسە ئۇ مەندىن ئەمەس.»(بۇخارى) «دىندا يېڭىدىن پەيدا بولغان ئىشلاردىن ھەزەر ئەيلەڭلار، دىندا يېڭىدىن پەيدا بولغان ئىشلارنىڭ ھەممىسى بىدئەتتۇر.»(بۇخارى)

پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىش توغرۇلۇق ئۈممەتنىڭ مۆپتىسى ئەللامە ئىبنى باز رەھمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ:«پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسسەللەمگە ئىتائەت قىلىش دېگەن ئۇ زات قىلغاننى قىلىش بىلەن، قىلمىغاننى قىلماسلىق بىلەن بولىدۇ.»(بىن باز پەتىۋالىرى توپلىمى). بۇ ھەقتە باشقا ئالىملارمۇ يۇقارقى مەزمۇندا سۆز قىلغان. ئالىملار ئىچىدە ھېچكىم پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسسەللەمگە ئىتائەت قىلماسلىق دۇرۇس دېمىگەن. بەلكى: پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسسەللەمگە ئىتائەت قىلىش ۋاجىپ،

ئىتائەتنى تەرك ئېتىش هارام، ئۇ زاتقا ئىتائەت قىلىشنى تەرك ئەتكەن ئەمىلگە قاراپ كامىدا پاسىق، يۇقىرىسى مۇرتەدتۇر.

پەيغەمبەر سەللەللاهۇ ئەلەيهى ۋەسسەللەمگە ئىتائەت قىلىشتا تۆت ئىمامنىڭ ۋە باشقا ئەهلى سۈننە ئىماملىرىنىڭ ئورتاق ئەقىدىسى «سەهىه هەدىسلا بولىدىكەن ئۇ مېنىڭ مەزهىبىم»، «كۆز قارىشىم قۇرئان هەدىسكە ئۇيغۇن كەلسە ئېلىپ، ئۇيغۇن كەلمىسە چۆرۈپ تاشلاڭلار» دېيىشتىن ئىبارەت بولغان.

«رەسۇلۇللاهقا ئىتائەت قىلىش ئۇ زات قىلغاننى قىلىش بىلەن، قىلمىغاننى قىلماسلىق بىلەن بولىدۇ» دېگەن شەرئىي پىرىنسىپ شەرىئەتتىكى يادرولۇق پىرىنسىپ بولۇپ، رەسۇلۇللاھ دىندا قىلمىغاننى قىلىش بىدئەت، رەسۇلۇللاھ دىندا قىلغاننى تەرك ئېتىش كامىدا پاسىقلىق، يۇقىرىسى كاپىرلىقتۇر. يەنى، رەسۇلۇللاهقا بولغان ئىتائەت قىلماي خالىغىنىم بويىچە ئىش قىلىمەن دېگۈچى هەر قانداق كىشى قىلغان ئەمىلگە، ئەقىدىسىگە قاراپ ياكى پاسىق ياكى كاپىر بولىدۇ.

دۇئادا قول كۆتۈرۈش مەسلىسى

دۇئادا قول كۆتۈرۈش سۈننەت بولۇپ، ھەدىستە «بەندە ئىككى قولىنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلسا، ئاللاھ بەندىنىڭ ئىككى قولىنى قۇرۇق قايتۇرۇشتىن ھايا قىلىدۇ» دېيىلگەن. شۇنداقلا، رەسۇلۇللاھنىڭ قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلغانلىقى توغرۇلۇق بىر قىسىم سەھىھ ھەدىسلەر كەلگەن. ھېچقايسى ئەھلى سۈننە ئالىمى دۇئادا قول كۆتۈرۈشكە بولمايدۇ دېگەن ئەمەس.

يۇقىرىدا بايان قىلغىنىمىزدەك، مۇسۇلمانلار ھەممە ئىشىدا رەسۇلۇللاھنى ئۈلگە تۇتۇشى كېرەك. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ:« سىلەرگە ـ ئاللاھ نى، ئاخىرەت كۈننى ئۈمىد قىلغان ۋە ئاللاھ نى كۆپ ياد ئەتكەنلەرگە ـ رەسۇلۇللاھ ئەلۋەتتە ياخشى ئۈلگىدۇر.»(3:21) ئىشلىرىدا رەسۇلۇللاھنى ئۈلگە تۇتمىغۇچىدا قەتئىي ياخشىلىق يوق. گەپ دۇئا مەسلىسىدە بولغان ئىكەن، رەسۇلۇللاھ نەدە قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلغان بولسا بىزمۇ شۇ يەردە قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىشىمىز، نەدە قول كۆتۈرمەي

دۇئا قىلغان بىزمۇ شۇ يەردە قول كۆتۈرمەي دۇئا قىلىشىمىز كېرەك.

رەسۇلۇللاھ جۈمە نامىزى خۇتبىسىدە يامغۇر تىلەش دۇئاسى ئوقۇپ ئىككى قولىنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلغان؛ ۋىدالىشىش ھەججىدە ساھابىلىرىگە ۋەز-نەسىھەت، تەلىم بېرىپ بولۇپ، ئى ئاللاھ يەتكۈزدۈممۇ دەپ ئىككى قولىنى كۆتۈرگەن؛ بىر ساھابىسى رەسۇلۇللاھنى سۈت بىلەن سۇغارغاندا ئىككى قولىنى كۆتۈرۈپ ئۇنىڭغا ياخشىلىق تىلەپ دۇئا قىلغان؛ كېچىسى بەقىئ قەبرىستانلىقىغا بارغاندا قەبرە ئەھلىگە مەغفىرەت ۋە ياخشىلىق تىلەپ ئارقا-ئارقىدىن ئۈچ قېتىم قولىنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلغان؛ خالىد ئىبنى ۋەلىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھۇنەيىن غازىتىدا بەزى ئەسىرلەرنى خاتالىشىپ ئۆلتۈرۈپ قويغاندا «ئى ئاللاھ! خالىدنىڭ قىلمىشىدىن مەن ئادا جۇدامەن» دەپ ئىككى قولىنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلغان... يۇقارقىسى رەسۇلۇللاھنىڭ ئىككى قولىنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلغان بەزى ھالەتلىرى بولۇپ، بۇنىڭ ھەممىسىگە سەھىھ ھەدىستىن دەلىللەر بار. بۇنىسى سۈننەتنى بىلگەنلەرگە بەش قولدەك

ئايدىڭ. دېمەك، يۇقارقىدەك ئەھۋاللاردا ۋە ئۇمۇمىي ئەھۋاللاردا ئىككى قولنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىش دۇرۇس، بۇ سۈننەت.

ئەمما، رەسۇلۇللاھ قول كۆتۈرمەي دۇئا قىلغان ئەھۋاللاردا قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىۋېلىش بىدئەتتۇر. مەسىلەن، رەسۇلۇللاھ «بەندىنىڭ ئاللاھقا ئەڭ يېقىن بولغان ۋاقتى سەجدىدىكى ھالىتىدۇر، سەجدىدە رەببىڭلارغا كۆپ دۇئا قىلىۋېلىڭلار» دېگەن. شۇنداقلا، ئۆزىمۇ سەجدىدە ھەر تۈرلۈك گۈزەل دۇئالارنى قىلغان. ئەمما، رەسۇلۇللاھ سەجدىدە ئىككى قولنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلغان ئەمەس. بىر بەندە «ئاللاھ ئىككى قولنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلغان بەندىنىڭ قولنى قۇرۇق قايتۇرۇشتىن ھايا قىلىدۇ» دېگەن ھەدىسنى تۇتقۇ قىلىپ سەجدىدە ئىككى قولنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلسا، ئۇنىڭ قىلمىشى باتىل. بەندە ھەر نامازدىكى تەشەھھۇدتا دۇئا قىلىدۇ. ئەمما، دۇئا قىلىش توغرىسىدا كەلگەن ئۇمۇمىي ھەدىس بويىچە تەشەھھۇدتىكى دۇئاسىدا ئىككى قولنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلسا ئۇنىڭ قىلغان ئەملى باتىل، نامىزى بۇزۇلىدۇ. چۈنكى، رەسۇلۇللاھ

سەجدىدە، تەشەھھۇدتا (ۋە باشقا بىر تۆركۈم جايلاردا) ھېچقاچان ئىككى قولنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلغان ئەمەس. بۇنداق كىشى رەسۇلۇللاھنىڭ ئالدىدا ئاتىگاچلىق قىلغان، رەسۇلۇللاھقا ئىتائەت قىلىشقا بۇيرىغان ئايەتلەرگە قارشى ئىش قىلغان، جۈملىدىن، قۇرئاننىڭ «ئى مۆمىنلەر! سىلەر (ھەر قانداق ئىشتا ۋە ھەر قانداق سۆزدە) ئاللاھنىڭ ۋە ئاللاھنىڭ رەسۇلىنىڭ ئالدىغا ئۆتۈۋالماڭلار» (سۈرە ھۇجرات، 1 ـ ئايەت) ئايىتىگە ئوچۇقتىن ئوچۇق خىلاپلىق قىلغان بولىدۇ ۋە «كىمكى بىز قىلمىغان ئىشنى قىلسا، قىلغان ئىشى رەت قىلىنىدۇ» ھەدىسىگە، «دىنىدا يېڭىدىن پەيدا بولغان ئىشلارنىڭ ھەممىسى بىدئەتتۇر» ھەدىسىگە بىنائەن ئۇ قىلمىشى رەت قىلىنىدۇ ۋە بىدئەت دەپ ھۆكۈم قىلىنىدۇ.

[بىدئەت: قۇرئان ۋە سۈننەتتە ئاساسى بولمىغان، قارىماققا دىندا باردەك كۆرۈنىدىغان، ئەمەلىيەتتە دىنغا قارشى ھېسابلىنىدىغان، دىندا يېڭىدىن پەيدا بولغان، رەسۇلۇللاھنىڭ ئەمىلىگە ۋە ئاللاھنىڭ، رەسۇلۇللاھنىڭ بۇيرۇقىغا زىت ھەر قانداق دىنىي تۈس ئالغان

ئەمەلدۇر. بىدئەتنىڭ ھەر قاندىقى ھارام. بىدئەتچىنىڭ دۇئاسى ئىجابەت ئەمەس، قىلغان ئەملى مەقبۇل ئەمەس، تەۋبىسى قوبۇل ئەمەس. بۇ سۆزىمىزنىڭ ھەر بىرىگە سەھىھ ھەدىستىن دەلىللەر بار.]

قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىشنىڭ نەرى خاتا دېگۈچىگە «سەجدىدە، تەشەھھۇدتا، ناماز باشلانغاندىكى دۇئادا نېمشقا قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلمايسىز؟» دەپ سوئال تاشلايمىز. رەسۇلۇللاھ قىلمىغان، شۇڭا رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىش يۈزىسىدىن قول كۆتۈرمەيمەن، دېسە توغرا قىلغان بولىدۇ. بۇنىڭدىن باشقا سۆزنى قىلسا، «نامازدىن كېيىن ۋە تاماقتىن كېيىن قول كۆتۈرگەندىن كېيىن تايىنلىق يۇقىرىدا مىسال كەلتۈرۈلگەن ناماز باشلاش دۇئاسىدا، سەجدىدە، تەشەھھۇدتىمۇ قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىڭ» دەپ بۇيرۇيمىز. بۇنداق دېيىشىمىز ئارقىلىق سەجدىدە، تەشەھھۇدتا قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلغۇچى قانچىلىك ئەخمىقانە ئىش قىلغان بولسا، تاماقتىن كېيىن قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلغۇچىمۇ شۇنچىلىك ئەخمىقانى ئىشنى قىلغانلىقىنى ئىپادىلەش مەقسەت قىلىنىدۇ.

تېمىغا كەلسەك: تاماقتىن كېيىن دۇئا قىلىشىمىز رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىش ئۈچۈن قىلىنغان ئەمەللەردىن بىرى بولۇپ. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسسەللەم تاماقتىن كېيىن «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَفَانَا ، وَأَرْوَانَا غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلَا مَكْفُورٍ ، وَقَالَ مَرَّةً : الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّنَا غَيْرَ مَكْفِيٍّ ، وَلَا مُوَدَّعٍ ، وَلَا مُسْتَغْنًى رَبَّنَا ». (رواه البخاري (5459) دەپ دۇئا قىلغان. ئەمما، رەسۇلۇللاھنىڭ تاماقتىن كېيىن قولىنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلغانلىقى توغرىسىدا ئايەت ھەدىستىن ھېچقانداق شەرئىي دەلىل يوق. قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىش توغرىسىدىكى ھەدىسلەر ئام بولۇپ، ئادەتتىكى ھاللاردا مۇسۇلمان بەندە دۇئالىرىدا قول كۆتۈرسە دۇرۇس. ئەمما، رەسۇلۇللاھنىڭ پېئىلىدىن ئېنىق خەۋەر كەلگەن تاماقتىن كېيىنكى، نامازدىن كېيىنكى، ئۆيگە پەتلەپ كىرگەندىكى... ئەھۋاللاردا ئىككى قولنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىش بىدئەت، يەنى بۇلار رەسۇلۇللاھ قىلمىغان، دىندا يېڭىدىن چىققان ئەمەل. رەسۇلۇللاھ 23 يىللىق پەيغەمبەرلىك ھاياتىدا تاكى ۋاپات بولغۇچە كامىدا تەخمىنەن قىرىق مىڭ ۋاخ بەش ناماز ئوقۇغان

(ھېسابلاپ باقسىڭىز مۇشۇنداق چىقىدۇ)؛ كامىدا كۈنىگە بىر ۋاخ تاماق يېدى دېگەندىمۇ 23 يىللىق پەيغەمبەرلىك ھاياتىدا كامىدا تەخمىنەن توققۇز مىڭ ۋاخ تاماق يېگەن (ھېساپلاپ باقسىڭىز مۇشۇنداق چىقىدۇ). رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسسەللەمنىڭ ھاياتىدا ناماز بىلەن تاماق يېيىش كۈندە تەكرار يۈز بېرىدىغان ئەڭ كۆپ قىلىغان ئەمىلى بولىسىمۇ، بىراق ئۇ زاتنىڭ نامازدىن كېيىن ۋە تاماقتىن كېيىن قولىنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلغانلىقى توغرىسىدا بىرمۇ سەھىھ ھەدىس كەلمىگەن. بۇ ھال رەسۇلۇللاھنىڭ ناماز ۋە تاماقتىن كېيىن قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلمىغانلىقىنى ئىسپاتلاشتا يېتىپ ئاشىدۇ. نامازدىن ۋە تاماقتىن كېيىن قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىشتا زىغىرنىڭ ئۇرۇقچىلىك پايدا بولغان بولسا رەسۇلۇللاھ چوقۇم قىلىپ ئۇممىتىگە ئۆگەتكەن بولاتتى. چۈنكى، ئاللاھ قۇرئاندا رەسۇلۇللاھنى «كىتابنى ۋە ھېكمەتنى (يەنى سۈننەتنى) ئۆگىتىدۇ» دەپ سۈپەتلىگەن. رەسۇلۇللاھتىن كەلگەن سەھىھ ھەدىستە «سىلەرگە پايدىلىقلا ئىش بولسا يەتكۈزمەي

قالمىدىم، سىلەرگە زىيانلىقلا ئىش بولسا ئۇنىڭدىن توسماي قالمىدىم» دېگەن. (ھەدىسنى ئىمام ئەلبانى ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان)

ئاللاھ قۇرئاندا ھەممە ئىشتا رەسۇلۇللاھنى ئۈلگە تۇتۇشقا، ھېچقانداق ئىشتا ئۇ زاتنىڭ ئالدىغا ئۆتۈۋېلىپ ئاتىگاچىلىق قىلماسلىققا بۇيرۇغان بولۇشىغا قارىماستىن، بەزى مۇسۇلمانلارنىڭ - ھەتتا داموللام ئاتالغان بەزى كىشلەرنىڭ - رەسۇلۇللاھقا ئىتائەت قىلىشتىكى تەۋھىد ئەقىدىسى يېتەرسىز، قۇسۇرلۇق بولغانلىقى، دىنىدىكى ئام ۋە خاس دەلىللەرنى بىر تەرەپ قىلىشتا بىلىمسىز بولغانلىقى، بىر تۈركۈم موللامىلار خەلققە دىننى ئۆگىتىشتە لاياقەتسىزلىك قىلىپ، كىتاب ۋە سۈننەتنى ياخشى ئۆگەنمىگەنلىكى سەۋەبلىك، ئۇ موللامىلاردا بولسۇن ياكى ئۇلارغا ئەگەشكەن بىر تۈركۈم ئۇيغۇر مۇسۇلمانلىرى ئارىسىدا بولسۇن رەسۇلۇللاھ قىلمىغان ئىشنى قىلىپ، قىلغان ئىشنى قىلمايدىغان تەتۈر كەيپىيات شەكىللەنگەن. بۇ ئاللاھ ئەڭ يامان كۆرىدىغان ئىش بولۇپ، رەسۇلۇللاھ بۇ ھەقتە «كىمكى

دىندا بىز قىلمىغان ئىش قىلىدىكەن ئۇ ئىش رەت قىلىنىدۇ» دېگەن. (ئىمام ئەھمەد ۋە مۇسلىم).

خۇلاسە شۇكى: تاماقتىن كېيىن قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىشنى رەسۇلۇللاھ قىلمىغانلىقى ئۈچۈن رەت قىلىنىدۇ. بۇنىڭ دەلىللىرى يۇقىرىدا بايان قىلىندى.

خاتىمە

قول كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىش ھەدىسلىرى ئام (ئومۇمىي)، تاماق ۋە ناماز مەسىلىلىرى خاس بولۇپ، ئام ھۆكۈمنى خاس ھۆكۈمنىڭ ئالدىغا ئۆتكۈزۈۋېلىش ھەر قانداق زامان ۋە ماكانى توغرا ئەمەس. خاس ھۆكۈم ھەر زامان ئامنىڭ ئالدىدا تۇرىدۇ، ئام ھۆكۈمنى خاسلاشتۇرۇۋالغۇچى دىندا بىدئەت پەيدا قىلىپ ئىختىلاپ تېرىشى تەبئىي. دىندا ئاللاھ رازى بولىدىغان يولدا ماڭىمەن دېگۈچى چوقۇم رەسۇلۇللاھنىڭ سۈننىتىنى كۈچىنىڭ يېتىشىچە ياخشى ئۆگىنىشى كېرەك. بۇ ھەقتە تابىئىن ئۆلىمالاردىن ئەيتاۋۇر سۇفيان ئىبنى ئۇيەينە «كىشى سۈننەتنى بىلمىگۈچە ئادەم سانالماس»

دېگەن. (ئىبنى جەۋزى:سىفاتۇس سەفۋا)

رەسۇلۇللاھنىڭ قولىنى كۆتۈرگەنلىكى توغرىسىدىكى ھەر قانداق ھەدىسنى دەلىل قىلىپ تاماقتىن كېيىن قول كۆتۈرۈشنى تەشۋىق قىلغان مۇسۇلمانلارغا رەسۇلۇللاھنىڭ پەيغەمبەرلىك ھاياتىدىكى توققۇز مىڭ ۋاخ تامىقىدا بىر قېتىممۇ قولىنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلغانلىقى توغرىسىدا سەھىھ خەۋەر كەلمىگەنلىكى بىلەن رەددىيە بېرىلىدۇ ۋە ئۇنىڭ تەشەببۇسىنىڭ رەسۇلۇللاھنىڭ سۈننىتىگە قارشى شەيتانىي تەشەببۇس ئىكەنلىكى ئىسپاتلىنىدۇ.

تەۋپىق ئاللاھتىن. ئاللاھ ھەممىمىزنى سۈننەت يولىدا مۇستەھكەم قىلغاي.